

The background features several large, stylized, overlapping swirls in shades of light green, light blue, and light purple. Scattered throughout the background are numerous small, yellow, triangular shapes, some pointing upwards and some downwards, resembling confetti or starbursts.

Veiledet lesing

**Narvik, 4.januar 10
Kathrine Wegge**

Leseferdighet gir styrke

- Vi leser for moro skyld
- Vi leser for avkoblingens skyld
- Vi leser for å få informasjon
- Vi leser for å finne veien
- Vi leser for å forstå oss selv og andre
- Vi leser for livet!
- Vi må kunne lese for å leve i dagens samfunn ...

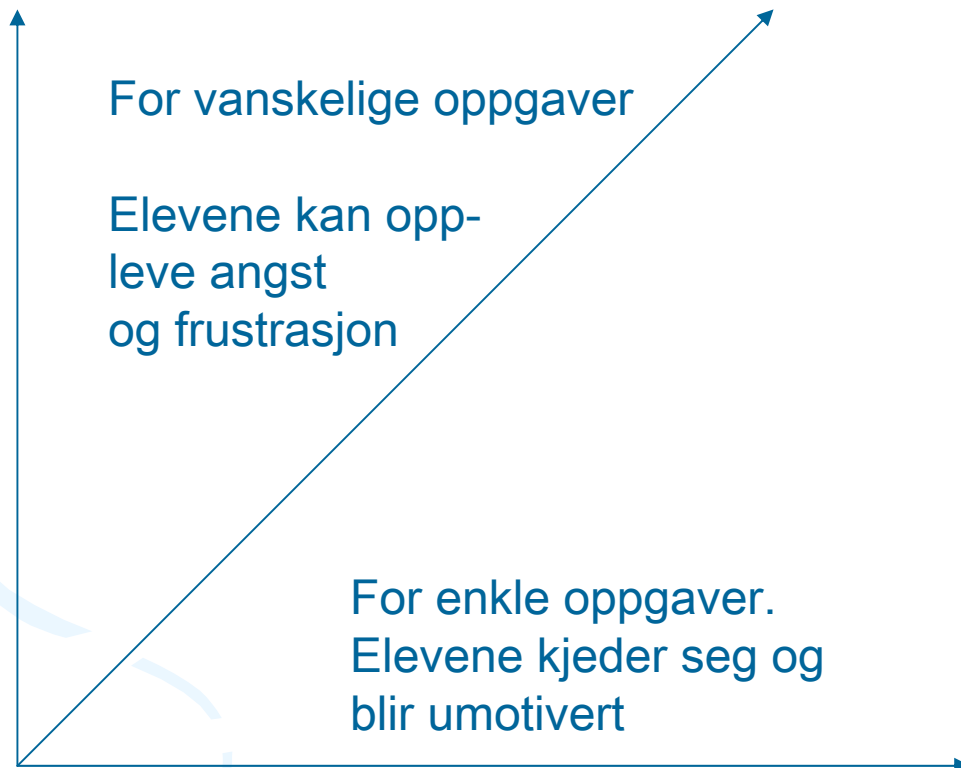
Alle må oppleve mestring

L06:

"God undervisning skal gi elevene erfaringer i å lykkes i sitt arbeid, gi tro på egne evner og utvikle ansvar for egen læring og eget liv"

- Måle seg mot seg selv – ikke få samme oppgaver
- I aldershomogene klasser, er det lett å sammenligne seg med hverandre

Flytsonen

Csikszentmihaly-85

Hvordan leser vi?

Chryslerbygningen er et berømt landemerke i New York. En gang var det verdens høyeste bygning (før Empire State Building ble åpnet ett år senere). Det var også en av de første bygningene som hadde en synlig metallkonstruksjon. Bygningen ble tegnet av Van Allen og åpnet i 1930.

Bruk elevenes forkunnskaper

- Lesing er et samspill mellom informasjonskilder i teksten og elevenes forkunnskaper
 - Erfarne lesere bearbeider ikke bare den informasjon de finner i teksten, men bringer med seg informasjon INN i teksten
 - Eks: Generell kunnskap om verden, fonologisk informasjon fra sin erfaring med talespråk, bokstavkunnskap, forhold mellom skrift og tale, kunnskap om struktur i språket, kunnskap om tekstens oppbygging
-
-

A decorative graphic on the left side of the slide features three balloons in shades of green, blue, and purple, with yellow triangular rays emanating from behind them.

Strukturelle ledetråder (syntaks)

- Kan ordet uttales på denne måten her? Når vi kjenner den grammatiske strukturen i et språk vet vi hvilke ordklasser og hvilken ordstilling vi vil finne i en setning når vi leser
- Elever må lære de ulike grammatikalske aspektene ved ordene og hvordan de brukes grammatikalsk riktig.
- Bruk konteksten til å forstå. For å forstå en setning trenger en å forstå mer enn enkeltordene.

Ortografiske ledetråder og fonologisk informasjon

- Grafisk informasjon (trykte bokstaver), mellomrom, skriveretning. Identifiserer setninger, ordgrupper, hele ord, individuelle bokstaver. Fonologisk bevissthet.

Informasjonskildene sammenholdes

En del av et helhetlig leseopplæringsprogram

- Veiledet lesing er utviklet på New Zealand. Landet scorer høyt i internasjonale leseundersøkelser.
- Veiledet lesing er "hjertet" i leseopplæringen. Det gir læreren og en gruppe elever muligheten til å snakke, lese og tenke seg gjennom en tekst.

Veiledet lesing

- Målet for veiledet lesing er å utvikle elevenes ferdigheter i å bruke lesestrategier selvstendig slik at elevene klarer å møte og lese nye tekster og respondere på dem kritisk.

» Learning Media, 1997, page 81

Hva er veiledet lesing?

- Undervisningsmetode som gir elevene en tilpasset og strukturert leseopplæring.
- Læreren støtter og veileder elevene i leseutviklingen ved bl a å bruke ulike strategier for å tilegne seg en tekst.
- Elevene tilegner seg lesestrategier som de kan anvende i andre lesesituasjoner. "lure leseknep"

En del av et helhetlig leseopplæringsprogram

- Viktig å ivareta alle de andre innfallsvinklene til å oppnå lesekompetanse.
- En fullstendig leseopplæring omfatter et stort innslag av høytlesing for barn på alle nivåer!
- Barn trenger å bli kjent med alle typer skriftspråk; rapporter, fortellinger, dagbøker, taler, poesi, instruksjoner!

Når kan man begynne?

- Elevene vet at det de leser har et meningsinnhold og skal høres riktig ut
- De kjenner leseretningen
- De kan matche skrevne ord med talte ord
- De kan gjenkjenne og skrive noen få ord, blant annet navnet sitt
- De klarer å matche like ord i ulike sammenhenger

Elevene får hver sin bok

- De ser på forsidebildet og motiveres til å lese boka.
- De reflekterer over hva boka kan handle om.
- Lærer hjelper til med å aktivere ord som kan komme i teksten.
- leseprosessen lettes, interessen stimuleres

Bruk av forutsigelser

Lærer holder forventningene til teksten oppe ved å stille spørsmål og komme med kommentarer

- Hva tror dere kommer til å skje nå?
- Mmm, ja visst, det var det jeg trodde... ?
- Uff da, på neste side tror jeg det kommer til å

Valg av tekster

- Teksten skal kunne leses selvstendig av eleven etter veiledningen
- Teksten oppfattes som interessant og lærerik
- Teksten er egnet i for læringsmålet
- Tekstene omfatter både skjønn – og faglitteratur
- Nok eksemplarer til at hver elev har sin egen tekst

Leseutviklingen - Utforskende fase

- Elevene lærer og praktiserer ferdigheter gjennom tekster som har rytme, rim, repetisjon og naturlig språk.
- Illustrasjonene passer til og understøtter teksten på siden.
- Repeterende sekvenser. Teksten må kunne relateres til barnets erfaringsverden.

Utforskende fase

- Begreper som tittel, øverst, nederst på siden, foran og bak på boka.
- Vet hva et ord er
- Hvor begynner vi å lese, leseretning
- Setning
- En til en korrespondanse - bokstavnavn
- Visuell diskriminering – finne bokstavene i teksten
- Lytte ut første og siste lyd

Utforskende fase

- Fremdeles mange repetisjoner fra side til side
- Bruker kjente ord til å kunne lese ukjente ord
- Kan en del ord – både lese og skrive
- Kan alle bokstavene
- Forutse hva som skal skje

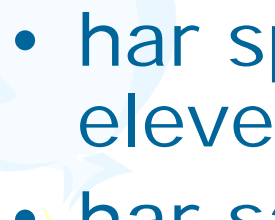

Ekspanderende fase

- Elevene er nå klare for mer komplekse historier og informasjon i teksten. Repeterende mønster vil fremdeles forekomme, men nå brukt i større deler av teksten. Lengre setninger og større variasjon i språket.

Interessen må opprettholdes

Den beste måten å få kunnskaper og lære de grunnleggende strategiene på, er å lese tekster som:

- har spesiell betydning og interesse for elevene
 - har sammenheng med erfaringene deres
 - har et naturlig språk
 - er interessante og morsomme
 - gir elevene et videre syn på seg selv og omverden
-
-

... lesing og skriving for å søke mening?

... RETTSKRIVING. Det er det Sune tenker på. Den første prøven. I går snakket frøken om at hun skulle lage en liten prøve med de bokstavene klassen hadde lært. Prøven skulle foregå på den måten at frøken sier et ord, for eksempel ROSE, og så skal barna skrive ROSE. Man er nødt til å skrive det helt riktig. Ellers får man feil. Sune synes ordene er teite. MOR, IS, SOL, SIL er kjempeteite. – Dumme ord, fnyser han. Sune vil lære seg vanskelige ord, som stasjon, flaggstang og misjonær. ...

Vanskelige ord av Anders Jacobsson og Sören Olsson, fra Morsomme fortellinger om førsteklassinger, Damm 1998

Hva gjorde læreren og elevene?

- lærer og elever har en kort innledende diskusjon
- tittel, emne, illustrasjoner, forfatter med mer - forutsigelser
- hva er målet, hvilken strategi er vi ute etter å øve på?
- eventuelle nye ord og begreper

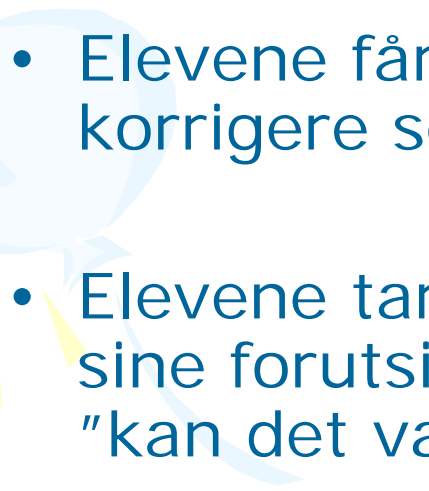

Bokspråk

- Elevene blir gjennom høylesing vant til ulike skriftspråk og sjangre
- De oppdager at bokspråk er annerledes enn dagligtale
- Snart lærer de seg også til skille mellom sjangre. "Det var en gang" er eventyr, "Hvordan brette en papirfrosk" er instruksjon

Læreren hjelper til med å korrigere

- Elevene får tekster som ikke er for vanskelige, og hører til i barnets erfaringsverden
 - Elevene får tid til å fundere og oppmuntres til å korrigere seg selv
 - Elevene tar ansvar for å bekrefte og korrigere sine forutsigelser ved å svare på spørsmål som: "kan det være slik, tror du?"
 - Elevene bruker sine kunnskaper om tilgjengelige informasjonskilder og lærer seg til å kombinere dem mens de søker mening i teksten
-
-

Mål for hver undervisningsøkt

- Fokuseret, eksplisitt undervisning, med et klart mål er avgjørende for å sikre læring.
- Veiledet lesing betyr at læreren støtter elevene på en slik måte at "hva de kan gjøre med lærerens hjelp i dag, kan de gjøre alene i morgen."
(Den nærmeste utviklingszone - Vygotsky)

Forutsetning: Klasseledelse

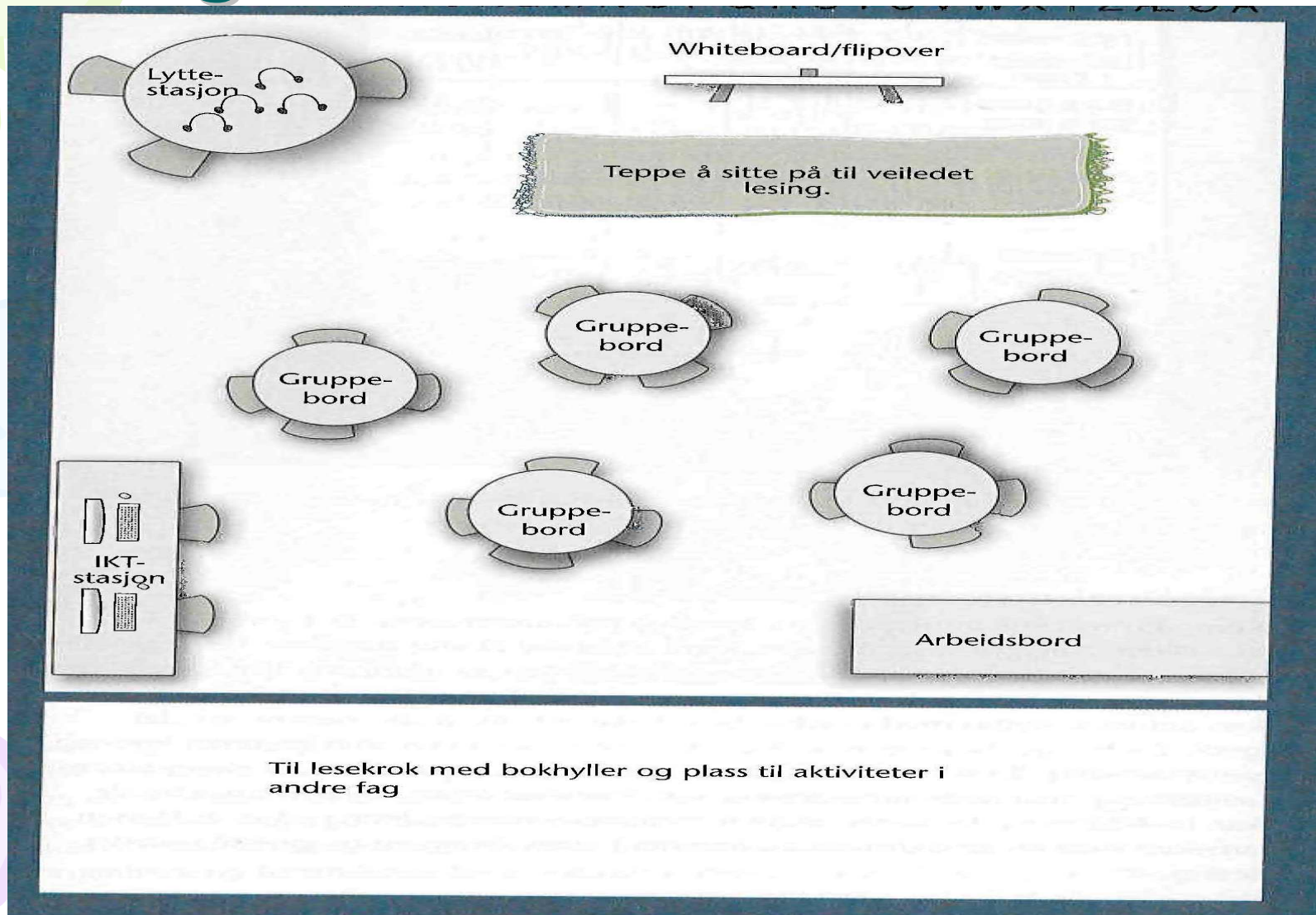
- Elevene må vite hva de skal gjøre når de er ferdige med en oppgave og hvordan de skal bevege seg til neste stasjon.
- De må også få opplæring i hvordan de kan hjelpe hverandre når de står fast. Elever er ofte de beste lærermestere.

Stasjonsundervisning

- trinnet/ team må ha et felles system for lese /skriveopplæringen.
- ledelse er ressurs for å lykkes.
- kunnskap om organisering, innkjøp av bøker og tid til å organisere og tilrettelegge for et vellykket resultat.
- ressurslærer eller assistent bør prioriteres til slike timer.

Organisere klasserommet

Varighet og hyppighet på øktene

- Hver stasjonsøkt bør vare fra 12 til 15 minutter for de yngste.
- På mellomtrinnet kan øktene vare opp til 20-25 minutter.
- Veiledet lesing bør skje minst to ganger i uka.
- Det må trenes på bytte av aktivitet, slik at alle elever "kan løypa"

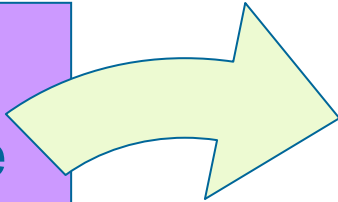

Kriterier for gruppeinndeling

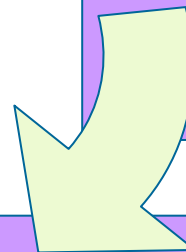
- Du kan sette sammen gruppene på grunnlag av interesser, erfaringer og- eller leseferdigheter.
- Det viktige er at elevene har glede av den samme veiledningen og at de er på vei mot felles læringsmål.
- Gruppene blir dannet ut fra lærerens forhåndskunnskap om elevene og kartleggingsarbeid. (LUS)

Organisering av stasjonsundervisningen

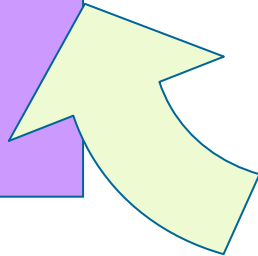
Språkverksted
Leseforståelse
Lærings-strategier

Data:
Pedagogiske
programmer
Touch
Bokstav, ord og
setning

Skriftforming

Stillelesning
Forming
Spill

Lærerstyrt post

Evaluering av elevenes lesing

- Veiledet lesing gir læreren en gylden anledning til å studere elevens leseferd og progresjon
- Du kan benytte LUS for å dokumentere elevens utvikling
- I NZ brukes mye leseprotokoll (running records)

Resiprok lesing

- Resiprok undervisning er en god strategi for utvikle elevenes leseforståelse.
- Elevene kan arbeide i selvgående grupper, etter at de er blitt trent av læreren sin på hvordan de skal gå frem når de arbeider med tekstforståelse i alle sjangre.

Nøkler til elevstyrte grupper

- Kortene deles til gruppen som et sett "nøkler" til leseforståelse.
- I tillegg får gruppen en kopi hver av teksten som skal leses, samt ordbøker og for eksempel atlas.
- Det kan være lurt å ha pc med internett tilgjengelig for gruppen, slik at de kan bruke nettsteder som wikipedia.org og Google Earth som å hjelp i klargjøringsfasen.

Lærer modellerer teknikken

- De første øktene er læreren leder. Men lærerens oppgave er å gjøre elevene klar over at teknikkene som demonstreres skal de mestre på egen hånd etter kort tid.
- Læreren er der kun for å hjelpe dem til å fungere som en uavhengig gruppe i fremtiden.

A decorative graphic on the left side of the slide features three balloons in light green, light blue, and light purple, with several small yellow triangles scattered around them.

Rød nøkkel – forutsi handling

- "Ut fra på denne setningen, tror jeg avsnittet vil handle om ... "
- Gruppelederen ber de andre elevene om å lese overskriften, se på eventuelle bilder, eller på undertittel dersom det fins.
- Gruppen diskuterer hva de tror teksten vil handle om og hva de vet om dette fra før.

Rød nøkkel - lese

- Eleven som har nøkkelkortet forteller resten av gruppen at de skal lese frem til et avtalt punkt i teksten.
- Det er opp til gruppelederen å bestemme hvor langt, men det bør være minst tre avsnitt av teksten i hver runde.
- Her kan det velges å lese gjennom teksten på ulike måter, de kan lese stille, enkeltvis for gruppen, til en partner eller korlese. Dette gjøres for å skape litt variasjon. Gruppelederen bestemmer.

Gul nøkkel, vanskelige ord og begreper

- Dette nøkkelkortet gir leserne mulighet til å se nærmere på noen ukjente ord, uttrykk eller uttale av ord de synes er vanskelige i teksten.
- Gruppelederen ber elevene notere ord de ikke forstår, eller ord de synes der interessante ut, eller ord de vil vite synonymmer til.
- Gruppeleder har ansvar for å lede oppklaringsrunden, der elevene finner ut hva ordene og begrepene betyr

Sort nøkkel – stille spørsmål

- Hvor ...? Hva...? Hvem ...? Hvorfor?
... Hvordan ...?
- Nå skal elevene stille spørsmål til det de har lest. Spørsmålene besvares muntlig slik at alle opplever å få felles forståelse av innholdet. Eleven som har nøkkelkortet sørger for å innhente svar fra de andre elevene.

Grønn nøkkel-oppsummere

- Kan du si høyt, eller skrive en setning eller to for å oppsummere det du har lest?
- Nå skal elevene sammenfatte de viktigste de viktigste punktene, skrive dem ned som et tankekart, eller som notater, punkter eller lignende.
- Sirkelen er sluttet og prosessen kan begynne på nytt.

Fordelene med veiledet lesing:

- Kan brukes i alle fag på alle klassetrinn
- Ivaretar *Kunnskapsløftets* krav om lesing som en grunnleggende ferdighet i alle fag
- Er en målrettet og strukturert undervisningsform

Veiledet lesing

- Eleven får mulighet til å lese, tenke og snakke seg gjennom en tekst
- Gir gode muligheter for strukturert undervisning: (begreper, sjanger, grammatikk, fonetikk osv)
- Lar barna tilegne seg og prøve ut nye metoder for å forstå en fortelling

Mer om veiledet lesing

- Presenterer overkommelige utfordringer som oppfordrer til meningsfull lesing
- Gir elevene mulighet til å utveksle tanker om tekstens budskap med de andre i gruppen
- Gir læreren mulighet til å kartlegge den enkelte elev

Oppsummering veiledet lesing

- Får tilpasset opplæring
- Blir selvstendige og trygge lesere
- Lærer av hverandre i gruppa
- Blir glade i å lese, blir gode til å lese
- Blir sett av læreren
- Blir bevisst ulike lesestrategier
- Forholder seg kritisk og analytisk til tekster
- Lærer å skille mellom uvesentlig og vesentlig informasjon
- Forstår at lesing er å søke mening